

Jednota teorie a praxe v činnosti velitelského sboru

Spojení teorie a praxe, uplatňování teoretických poznatků v běžné denní práci není jednoduché, ale naopak velmi složitá, mnohostranná, ale zásadní otázka. Každý z nás se s ní denně setkává ve své vlastní práci nebo při posuzování činnosti druhého. Denně rozhodujeme o různých otázkách, jednáme podřízenými nebo nadřízenými, sami plníme různé úkoly, organizujeme činnost, výchovu a výcvik. Jednota teorie a praxe, slov a činů je však předmětem trvalé a náročné pozornosti i širokého okolí, podřízených, spolupracovníků, i nadřízených. Je zcela přirozené, že nepovšimnuta nezůstává žádná oblast činnosti a že kritéria hodnocení jsou náročná, stejně jako praxe, život.

V marxismu-leninismu, který je východním metodologickým základem pro veškerou naši činnost, má problematika spojení teorie s praxí zásadní význam. Známa jedenáctá Marxova teze o Feuerbachovi: „Filosofové svět jen různě vykládali, jde však o to, jej změnit“ se stala nejen bojovým heslem marxistické filosofie, ale vyjadřuje i její aktivní ráz. Praxe je položena přímo do základů marxismu-leninismu. Samotný vznik marxistické filosofie je totiž neodmyslitelný bez jejího úzkého sepětí s praxí, s historickou činností proletariátu. V praxi dělnické třídy se totiž jasně promítly obecné rysy společenské praxe, která od vzniku lidstva přetvářela přírodu, společnost i sebe samu a byla tou silou, která posouvala vývoj lidstva kupředu. Podmínkou úspěšné praxe v kte-

rékoli formě je však taková činnost, která by byla ve shodě s objektivními zákony. Praxe tedy zahrnuje jejich znalost, je vnitřně spjata s poznáním, teorií. Teoretická práce naopak není a nemůže být samoučelná, ale je důležitým prostředkem k řešení praktických úkolů. Proto má dávat prakticky využitelné a uskutečnitelné poznatky, které by, řečeno slovy V. I. Lenina, vystihovaly skutečnou podstatu věci a řešily praktické, aktuální, naléhavé úkoly.¹⁾

Jedním z prvořadých úkolů, ve kterém jsou zahrnuty teoretické problémy a kde zároveň úzké spojení teorie a praxe je nezbytnou podmínkou splnění vytyčených cílů, je komunistická výchova lidí. XIV. sjezd KSČ zdůraznil, že „Hlavním posláním politickoideové práce strany i ostatních složek našeho politického státního systému je výchova socialisticky myslícího a jednajícího člověka.“²⁾ Výchova nového člověka je v socialistické společnosti jedním ze základních článků programu dalšího rozvoje společnosti, protože bez toho by veškeré plány a cíle výstavby byly nemyslitelné a neuskutečnitelné. Bez všestranné vyspělosti člově-

¹⁾ Srovnej V. I. Lenin, Spisy sv. 32, Praha, str. 82–83

²⁾ XIV. sjezd KSČ, Praha, Svoboda 1971, str. 59

ka — hlavní výrobní síly společnosti, není možné vyřešit otázky racionalizace a efektivnosti výroby, budování rozvinuté socialistické společnosti. Mechanizace a automatizace ve výrobě, nejmodernější technika a technologie kladou náročnější požadavky na člověka, na jeho znalosti, všeobecnou i technickou připravenost a mravní kvality. Bez všestranného rozvoje člověka však není možné úspěšně vyřešit úkoly ani v oblasti společenských vztahů. Sbližování tříd a sociálních skupin, široké zapojování pracujících do řešení a řízení společenských záležitostí a procesů vyžadují všestranný rozvoj každého příslušníka socialistické společnosti.

Specifické zvláštnosti vojenské organizace v armádě, její poslání a způsoby řešení úkolů určují i specifiku zaměřenosti v přípravě jejich příslušníků, určují obsah vojenské výchovy. Výchovou v armádě sledujeme cíl formovat v všech příslušnících armády takové vlastnosti, které jsou nezbytné k zabezpečení nerušené činnosti armády a morálně bojové kvality. Přes tato určitá specifika je však vojenská výchova neoddelitelnou součástí komunistické výchovy, protože jejím posláním je formovat a rozvíjet u občanů procházejících vojenskou základní službou vlastnosti občana socialistického státu: „Vycházíme z požadavku spojit náročný specializovaný vojenský výcvik s politicko-výchovnou praxí s mladými lidmi v armádě v duchu socialistického vlastenectví a proletářského internacionalismu.“³⁾ Červencové plénum (1973) ÚV KSČ také naší armádě ukládá: „přijmout opatření k dalšímu zkvalitnění přípravy mladých lidí pro uvědomělé plnění vojenských povinností a pro jejich aktivní uplatnění v občanském životě, v práci a veřejné činnosti.“ Ideje obrany socialistické vlasti, trvalé bojové pohotovosti a schopnosti bránit socialistickou vlast jsou neoddelitelnými stránkami vlastenectví, všeobecného rozhledu a politické vyspělosti budovatele socialistického státu. Vzájemný vztah výchovy a výcviku, výchovy a řídicí a organizátorské práce v armádě je tedy jednou ze závažných otázek teorie i praxe. Výchozím požadavkem a zásadou je, že výchova je neoddelitelnou stránkou řídicí a organizátorské práce a vojenského výcviku, že jsou to dvě stránky jednotného procesu.

³⁾ Socialistická výchova mladého pokolení a jeho příprava pro život a práci v rozvinuté socialistické společnosti — ze zprávy PÚV KSČ na plenárním zasedání ÚV KSČ 3. července 1973, příloha OL, str. 7.

Základní cestou dosažení jednoty výchovy a výcviku, řídicí a organizátorské činnosti je jejich ideově politická zaměřenost. Řídicí a organizátorská práce ve všech oblastech socialistické společnosti musí vycházet z jasně vyhraněné třídní podstaty socialistického státu a jeho institucí, která tvoří politickou podstatu jakéhokoli řídicího systému v naší společnosti. Marxisticko-leninská strana, státní orgány a další organizace jsou organizacemi dělnické třídy, prvky v politickém systému diktatury proletariátu. Hlavní úlohu v něm má komunistická strana. Státní orgány a ostatní organizace pracují na základě jejího programu a politiky a uskutečňují funkce řízení a vedení formami a metodami odpovídající jejich charakteru a poslání. Proto také určující vliv politiky strany, marxisticko-leninské ideologie a idejí o obraně socialistické vlasti na obsah přípravy příslušníků armády, je jednou ze zákonitostí výchovy a výcviku v armádě.⁴⁾

Pro řešení všech výchovných úkolů jsou v socialistické společnosti a v socialistické armádě výhodné objektivní podmínky. Vždyť je známo, že z hlediska marxismu-leninismu je změna podmínek materiálního života lidí nevyhnutelným předpokladem pro změnu jejich vědomí. V tomto smyslu politika strany a její praktické uskutečňování, obrovské změny v podmínkách a způsobu života lidí v socialismu, charakter a poslání socialistické armády — to vše vytváří dobré podmínky pro formování socialistického vědomí příslušníků armády. Dalším teoretickým závěrem marxismu-leninismu, který je třeba brát v úvahu a uplatňovat v běžné řídicí, organizátorské, výchovné práci je, že lidé mění svůj charakter, vlastnosti, podstatu v takové míře, v jaké se sami aktivně zúčastňují měnění, přetváření vnějších podmínek. Jinými slovy — čím je širší účast mas ve výstavbě socialismu, ve společenskopolitické činnosti, tím rychleji se formuje jejich správný vztah k socialismu, socialistické uvědomění. Podobně i v armádě, čím větší prostor je dán pro rozvoj tvůrčí aktivity vojenských mas v plnění úkolů, tím rychleji jsou formovány morálně politické a morálně bojové vlastnosti. I z těchto hledisek je třeba posuzovat závěry strany k rozvoji socialistické demokracie, socialistického soutěžení, k oživení činnosti masových organizací apod. Nakonec v souvislosti s uvedenou problematikou

⁴⁾ Viz S. Iljin, Některé teoretické otázky vojenské výchovy, *Kommunist vooru-zennych sil*, 1974/6, str. 22.

je nutné připomenout další závěr — čím aktivněji a širěji jsou mezi masami rozšiřovány pokrokové myšlenky, vědecké poznatky, učení marxismu-leninismu a čím rozhodněji je veden boj proti názorům a teoriím cizím marxismu-leninismu, tím rychleji dochází k formování nového člověka, jeho vědeckého názoru.

* * *

V plnění úkolů vytyčovaných armádě, v realizaci marxisticko-leninského učení, závěrů vojenské vědy a poznatků dalších vědních disciplín mají neobyčejně významné místo důstojníci, zvláště pak velitelé a odborní náčelníci. Každý velitel je vybaven nedílnou velitelskou pravomocí a bezprostředně odpovídá za bojovou a mobilizační pohotovost, politicko-morální stav a konkrétní výsledky svěřené jednotky, útvaru. Vytyčuje nejbližší a dlouhodobější úkoly výchovy a výcviku, je organizátorem veškeré činnosti, života jednotky. Jeho činnost má zvláštní význam proto, že bez správné organizace výchovy, výcviku a činnosti v jednotce nebo štábu, nelze dosáhnout požadovaných vojenskoodborných a politickomorálních kvalit jejich příslušníků, zabezpečujících kdykoli splnit úkoly při obraně socialistické vlasti. Správně organizovaný proces bojové a politické přípravy v sobě zahrnuje jak vzdělávací, tak i výchovnou stránku. Efektivnost tohoto procesu je přímo závislá na hlubokém pochopení a využívání výchovného působení výcviku. Režimu života, na tom, jak tento teoreticky formulovaný požadavek dovede každý velitel uplatnit v praxi, v průběhu každodenního výcviku — nejdůležitějšího prostředku výchovy podřízených. Při jeho organizaci a vedení proto musí promýšlet a stanovit obsah, formy a metody zaměstnání tak, aby jednoty vzdělání a výchovy skutečně dosáhly. Z toho je zřejmé, že velitel je ústřední nezastupitelnou postavou v celém procesu výchovy a výcviku. Žádnou stránku formování vysokých politickomorálních a bojových vlastností nemůžeme posuzovat a realizovat bez aktivní účasti velitele, jako vychovatele a politického vedoucího.

V průběhu vojenského výcviku se rozvíjejí všechny duševní schopnosti, morální a charakterové vlastnosti. Vojenský výcvik má vliv na rozvoj vnímavosti, postřehu, pozorovací schopnosti a pozornosti, paměti, myšlení, atd. Neméně významná je i stránka rozvoje charakterových rysů, volných vlastností, jako např. houževnatosti, vytrvalosti apod. V průběhu vojenského výcviku velitel připravuje

své podřízené k plnění bojových úkolů ve velmi složitých a náročných podmínkách, které se přibližují soudobému boji. Ve výcviku, v každodenní činnosti, v jednání s podřízenými, v osobním vlnu — zkrátka v celém komplexu vojenské výchovy a výcviku — velitel uskutečňuje úkoly vytyčené stranou a státním vedením, velením armády, směřující k upevnění nepřetržité bojové pohotovosti, k upevnění armády jako mocenskopolitického nástroje socialistického státu. Toto bezprostřední a všestranné spojení armády s politickým životem, politikou státu se musí zákonitě promítat i do výrazné politické angažovanosti, zaměřenosti celého procesu bojové a politické přípravy. Proto každý velitel, odborný náčelník při jeho plánování musí spolu s učebními cíli promýšlet současně i cíle výchovné, při výcviku podřízených je povinen vedle formování vojenskoodborných znalostí, dovedností a návyků rozvíjet politické uvědomění, hluboké ideové přesvědčení, formovat charakterové rysy, atd. Požadavek ideové politické zaměřenosti přímo diktuje, aby každé zaměstnání mělo zároveň ideové politický smysl, aby zaměstnání nedávalo jen znalosti, ale formovalo současně i morálně bojové vlastnosti. Vždyť není možné formovat smysl pro zodpovědnost, kázeň, vyvíjet dobrého specialistu a nezajímat se přitom o jeho ideové politický růst.

Vedle ideové politické zaměřenosti všech vojenskoodborných zaměstnání je však třeba zdůraznit, že také v základních formách ideové výchovy (PŠM, MLP) nemůže být dosaženo účinnosti tehdy, jestliže v nich nejsou spojovány teoretické otázky s řešením konkrétních úkolů, problémů jednotek, nebo jestli praxe — režim u jednotky, útvaru, činnost velitelů, odborných náčelníků a politických pracovníků je v rozporu s tím, co je teoreticky na těchto zaměstnáních objasňováno. Řešení tohoto důležitého požadavku je v silách velitelů a politických pracovníků, protože oni jsou vedoucími základních forem. Úloha velitelů a odborných náčelníků je zvyrazňována nejen zodpovědností za organizaci těchto služebních forem ideové výchovy, ale i tím, že z 60 % jsou to právě oni, kteří jsou vedoucími skupin PŠM a marxisticko-leninské přípravy důstojníků, praporčíků a mohou tudíž velmi účinně v družném úsilí s politickými pracovníky a stranickými organizacemi problém řešit. Ze jsou to otázky aktuální, ukázal na celoarmádním aktivu k závěrům červencového pléna ÚV KSČ náčelník HPS ČSLA: „Nemálo rezerv je v těsné přímknutosti jednotlivých zaměstnání politického školení muž-

stva k úkolům bojové přípravy jednotek, stavu kázně, k technické, morálně politické a psychologické přípravě vojáků. Obdobné problémy se však projevují i v MLP vojáků z povolání. Vždyť např. skutečnost, že v úrovni a ve výchově ke kázní v armádě stále nedochází k výraznějšímu zlepšení je toho dokladem. Téma kázně, leninských principů výchovy ke kázní byla obsahem MLP a přesto právě jejich nedůsledné uplatňování v praxi je příčinou nedostatků v této oblasti.

Dochází k velké roztržce mezi teorií a praxí, k porušování leninských principů výchovy k uvědomělé kázní v činnosti velitelů a náčelníků různých stupňů, což vede zákonitě k nedostatkům, k neúspěchům. Právě problematika kázně, jak ukázaly i výsledky uplynulého výcvikového roku, je problematikou aktuální a názorným příkladem toho, že jedním z výchovných objektivních předpokladů účinnosti ideově výchovné práce je její spojení s praxí s jejími problémy, úkoly... Měly by vždy vycházet z důkladného rozboru stavu výchovných metod velitelského sboru, obsahu a efektivnosti stranickopolitické práce a dalších činitelů, ideově sjednocovat, z marxisticko-leninských pozic objasňovat sporné a nejasné otázky. Ideové sjednocení, přesvědčení o správnosti marxisticko-leninských závěrů je předpokladem správné praxe.

Kolik diskusí a názorů je možné slyšet při řešení otázek náročnosti, která je nezbytnou podmínkou upevnění vojenské kázně, organizovanosti a pořádku, udržení trvalé bojové pohotovosti. A také v praxi se skutečně setkáváme s velkým množstvím její realizace. Jsou příklady, kdy ustanovení řádů o tom, že nesmí být ponecháno bez povšimnutí žádné narušení kázně je v praxi uskutečňováno tak, že všechny tyto případy jsou vyřešeny kázeňským trestem. Někteří zase mají „své taxi“, s nímž se „nepárají“, jiní zase uplatňují náročnost držením pořízených „na uzdě“ nebo „zvyšováním“ hlasu hraničícího až s hrubostí. Nejsou ojedinělé příklady, kdy náročnost je dokazována tím, že v činnosti podřízeného jsou zcela zastíněny jeho klady, úspěchy, dobré výsledky nebo kladné stránky důkladným a detailním vykreslením všech nedostatků, chyb a chybiček. Při tom však ne zřídka bez jejich odstranění.

Být náročným, vyžadovat znamená také povzbudit, pochválit, odměnit podřízené za projevovou iniciativu. Není nijak náhodné, že na prvním místě mezi formami kázeňské praxe jsou v kázeňském řádu odměny. Je to odrazem jednoho ze základních principů výchovy — výchovy

na kladných příkladech. Nedílná velitelská pravomoc se dotýká práv i povinností. Má zabezpečit jednotnou, cílevědomou a sladěnou činnost podřízených. Její uplatňování vyžaduje vysokou náročnost velitelů a náčelníků v zájmu obrany socialistické vlasti. Opravdová náročnost je však v socialistické armádě založena na principech socialistického humanismu, a proto velitel — náčelník musí být nejen přísným, ale i spravedlivým, pozorným a taktním člověkem. Náročnost se projevuje ve výsledcích jediné tehdy, jestliže je spravedlivá a je spojena s úctou k člověku a s péčí o něho. Spočívá v takové organizaci života svěřené jednotky, která odpovídá požadavkům řádů a předpisů. Každý velitel, odborný náčelník má spolu s vojenskoodbornými úkoly i významné politickovýchovné poslání, protože „každý, kdo řídí práci většího či menšího kolektivu lidí, musí mít pocit odpovědnosti za jejich uvědomění a postoje k socialismu.“⁵⁾

Také KSSS na XXIV. sjezdu se velmi výstižně vyslovila k této problematice v činnosti vedoucích pracovníků „v činnosti vedoucích kádřů zaujímá velmi důležité místo organizace a výchova lidí. I když má vedoucí pracovník veškerá práva vyplývající z jeho individuální odpovědnosti, přesto nemůže spoléhat pouze na sílu příkazu. Není náhoda, že naše strana neustále zdrazňuje nutnost organizicky spojoval hospodářskou a výchovnou činnost, vyžaduje, aby vedoucí pracovníci neustále mysleli na výchovné následky svých ekonomických a administrativních rozhodnutí.“⁶⁾

Práce každého vedoucího je činností s vyhraněným politickým obsahem. Problematika řízení a velení se přímo dotýká lidí, vztahů mezi nimi, aktivního působení na ně. V socialistické armádě jako ve vyhraněném třídně politickém nástroji pak političnost, stranickost musí prostupovat celým systémem jejího řízení, prací všech jejích příslušníků a zvláště těch, kteří jsou na řídicích funkcích. Řídit, vést — to znamená učit i vychovávat, být politickým vedoucím a organizátorem činnosti podřízených, dovedně působit na jejich myšlení a usměrňovat jejich konkrétní činnost ke splnění stanovených úkolů.

S tím vším souvisí další oblast, která zahrnuje v sobě jak problémy teoretické,

⁵⁾ Plenární zasedání ÚV KSČ ve dnech 26.—27. října 1972, brožura ÚV KSČ, str. 42

⁶⁾ XXIV. sjezd KSSS, Svoboda, Praha 1971, str. 81

tak zejména problémy praktické realizace teoretických závěrů. Praxe potvrzuje, že styk s podřízenými umožňuje veliteli hlouběji poznat jejich individuální zvláštnosti a na základě poznání lidí je možné na ně účinněji působit. Důkladné poznání podřízeného není jistě nijak jednoduchá záležitost, protože k efektivní řídicí, výchovné a vzdělávací činnosti je třeba znát hodně — nejen základní data, ale i široce politického, všeobecného, kulturního rozvoje, charakterové vlastnosti, sklony, schopnosti, zvyky, zdravotní stav, atd. Důkladná znalost podřízeného je východním momentem pro rozvoj jeho pozitivních vlastností a odstraňování nedostatků. Jedním z celé řady důležitých vlivů — podnětů, s jejichž pomocí jsou formovány vlastnosti podřízených, je osobní vliv velitele, náčelníka. Účinnost tohoto vlivu závisí na síle příkladu, zaměřenosti osobnosti, charakteru, ideově politické vyhranělosti. Osobní vliv je jedním z nejúčinnějších prostředků formování vlastností u podřízeného. V současném období však dochází v důsledku rozvoje techniky, technizace řízení k oslabování bezprostředních kontaktů, ke snižování možnosti osobního styku. Vedle toho však rozvoj vojenské činnosti dosáhl úrovně, která naopak vyžaduje pevné, spolehlivé spojení velitele s podřízenými, vzájemnou důvěru. Z toho vyplývá a tím je také zvýrazňována neobyčejná důležitost takových faktorů jako je osobní příkladnost, autorita velitelů, aktivní stranickopolitická práce, atd. Osobní příklad je takový morálně psychologický faktor působení na podřízené, který nelze v žádném případě podceňovat a brát na lehkou váhu.

Podstata příkladu z psychologického hlediska je vysvětlována vnitřní dispozicí člověka k nápodobě, přičemž k jednání ho vedou jednak vzniklé asociace, jednak vnitřní ztotožňování se se vzory, ke kterým cítí obdiv, úctu či lásku. Realizace vzoru je dána fakty, že

— lidé zpravidla volí svůj vzor z hlediska vlastností, které buď sami nemají a touží je mít, nebo je mají v míře, která je neuspokojuje,

— jejich volba je založena i na kladném citovém vztahu ke zvolenému vzoru. Příklad — jako vnější podnět, nabývá motivační sílu teprve kladným vztahem subjektu k vnějšímu podnětu.

Podstata pedagogické funkce osobního příkladu velitele při výcviku a výchově podřízených spočívá v jeho konkrétnosti a názornosti. Názorné v konkrétních situacích vysvětluje, objasňuje, učí a ilustruje názornými fakty vlastností, vědomostí,

způsoby chování a jednání, atd., a podněcuje vlastní promyšlení a motivaci osobnosti. I když ve věku, ve kterém jsou naši vojáci a ostatní podřízení, jsou sklony k napodobování sice menší (protože získávají životní zkušenosti), přesto ani s rostoucím věkem výchovný a motivační význam osobního příkladu nadřazeného neklesá. Svědčí o tom např. výsledky průzkumu u jednoho pohraničního svazku, kde u dotázaných vojáků 76,5 % mělo ve svém vojenském okolí člověka, kterého považovali pro sebe za příklad a chtěli se mu vyrovnat. Vojáci si volí vzory pro své jednání z okruhu osob, se kterými jsou v nejbližším nebo blízkém služebním styku (78 % z kolektivu rota — praporek), podobně i důstojníci volí své vzory z okruhu těch osob, se kterými jsou v častém služebním styku. Skutečnost, že z 57,9 % byli označeni jako vzor důstojníci (velitelé, političtí pracovníci, odborní náčelníci) jen zvýrazňuje požadavek příkladnosti všech důstojníků, podtrhuje požadavek trvalé péče o odborný růst, marxisticko-leninské vzdělávání i formování charakterových vlastností.

V tomto směru mají velkou zodpovědnost nejen vojenské školy, ale i nadřazení velitelé, politické orgány, stranické organizace. Nadřazení velitelé by v první řadě měli usměrňovat jejich činnost tak, aby byly odstraňovány negativní jevy, které lze, byť ojediněle, pozorovat. Takové vlastnosti, jako povýšenost, neskromnost, zneužívání funkčního postavení, nevšímavý vztah k podřízeným nebo hrubost a křiklavost, jsou neslučitelné se stylem práce vedoucího pracovníka, odporují zásadám vztahů v socialistické armádě a principu jednoty odbornosti a političnosti v řídicí činnosti. Odrážejí v sobě neschopnost působit na podřízené svou osobností, znalostmi a autoritou, jsou projevem nedisciplinovanosti, hrubého porušování teorie a praxe a socialistických vztahů mezi nadřazeným a podřízeným. Ve svých důsledcích negativně působí na politicko-morální stav, a proto je nutné proti nim velmi ostře postupovat, vymýcovat tyto jevy z praxe v naší armádě. V současné situaci, kdy je velitelský sbor a politický aparát doplňován značným počtem mladých, málo zkušených důstojníků a praporčíků, by se mělo těmto otázkám věnovat více pozornosti.

* * *

Složitost a mnohostrannost úkolů na všech úsecích v armádě objektivně a nutně předpokládá jejich plnění v druhém úsilí velitelů, politických pracovníků a or-

organizací strany a SSM, které se velmi výrazně promítá v stranickopolitické práci, ozančené i na XIV. sjezdu KSČ, za jeden z důležitých prostředků upevňování bojové pohotovosti ČSLA „... k zvyšování bojové síly Československé lidové armády je zapotřebí rozvíjet stranickopolitickou práci a politickoideovou výchovu.“ Cílem stranickopolitické práce je uskutečňování politiky strany v armádě, výchova jejích příslušníků v duchu marxismu-leninismu a jejich mobilizace k plnění všech úkolů bojové a politické přípravy.

Ve správně organizované stranickopolitické práci je možné realizovat teoreticky formulované závěry marxismu-leninismu o podmínkách účinnosti formování nového člověka. Úroveň, účinnost stranickopolitické práce je závislá na důsledné realizaci leninských principů stranickopolitické práce v činnosti hlavních organizátorů — politického aparátu, politických orgánů, stranických organizací, ale i ostatních, tj. velitelů, odborných náčelníků, mládežnických organizací... Vždyť naplňovat požadavky např. principu aktivity, konkrétnosti a nepřetržitosti, nebo těsného sepětí stranickopolitické práce s praxí socialistické výstavby a životem vojsk, není možné bez aktivní účasti nejen všech politických pracovníků, funkcionářů a členů strany, ale ani bez aktivity každého velitele a odborného náčelníka.

V armádě platí požadavek naší strany, že „je třeba dosáhnout toho, aby se politickoideová práce nechápala jako něco, čemu rozumí a s čím má co dělat jen vybraná skupina lidí.“⁷⁾ Vždyť i Směrnice pro práci organizací KSČ v ČSLA vymezují úkoly jak stranickým organizacím, tak i velitelům: „Velitel — člen nebo kandidát strany pomáhá usměrňovat práci stranické organizace na řešení úkolů bojové a politické přípravy a upevňování vojenské kázně, opírá se o její práci, autoritu a vliv. Velitel — bezpartijní se ve své práci opírá o stranickou organizaci.“

„Cílevědomost, konkrétnost a účinnost stranickopolitické práce do značné míry závisí na tom, jak aktivní úlohu v ní má velitel. Velmi názorně to potvrzují zkušenosti z rozvoje socialistické soutěže, která je jednou z forem širokého aktivního zapojování příslušníků armády do plnění úkolů a má tedy i výrazný aspekt politikovychovný. Bez aktivní účasti a řízení soutěže velitelů v období přijímání závazků, bez průběžného sledování a hodnocení

ní plnění by se stala soutěž formální, nepřispěla by ke splnění úkolů a měla by negativní politickovychovný vliv na myšlení soutěžících. Výsledky nejlepších útvarů v uplynulém výcvikovém roce to jednoznačně potvrzují.

Také při rozboru stylu práce nejlepších velitelů velmi výrazně vystupuje v jejich činnosti práce s podřízenými, chápání politického obsahu jejich práce, náročnost, umění opřít se o stranickou organizaci, o kolektiv pracoviště, štábu, jednotky, atd. — v Leninově pojetí: „Vedoucí pracovník ... musí mít výjimečnou schopnost zvládnout si lidi.“⁸⁾

Na druhé straně však složitost a množství úkolů objektivně vyvolávají potřebu a nutnost pomoci a podpory velitelů, upevňování jejich nedílné velitelské pravomoci. Stranickopolitická práce je však, jak potvrdily zkušenosti Sovětské armády, významným činitelem upevňujícím morálně politický duch vojsk i ve válce, který ovlivňuje výsledky bojové činnosti. Vítězství v soudobé válce lze dosáhnout jen na základě soustředěného, sladěného úsilí státu v oblasti politické, ekonomické, vědeckotechnické a vojenské — což má svůj odraz i v praktické činnosti řídicích orgánů v armádě.

Již M. V. Frunze při charakteristice vlastností sovětského velitele zdůrazňoval, že strategie jako nejvyšší zobecnění vojenského umění musí brát v úvahu nejen čistě vojenská hlediska, jako počáteční stav armád, zbraní, techniky, atd., ale musí počítat i s momenty politického charakteru. Zdůraznil, že jenom ten, kdo jich umí využívat, může si činit nároky na vedoucí místo v Rudé armádě i v podmínkách budoucích válečných střetnutí. To Velká vlastenecká válka plně potvrdila.

Rozhodnutí či rozkaz velitele, které nevycházejí také z rozboru politickomorálního stavu, nelze kvalifikovat jako rozhodnutí správné, vyznačující se dobrou úrovní — protože ignoruje rozhodující činitele v bojové činnosti — člověka. Na taktických cvičeních se však někdy na tyto zásady zapomíná nebo se plně nedoceňují: jejich dosah se totiž může plně projevit jen ve skutečném boji. Přes tuto specifiku, chceme-li plně uplatňovat jeden z principů výchovy a výcviku — „učit vojska tomu, co je třeba v boji“ — je nutné těmto otázkám věnovat v rozhodovacím procesu více pozornosti, počínaje od nadřízených velitelů a formovat dovednosti velitelů v usměrňování a úkolování politické práce v boji na rozhodující úkoly,

⁷⁾ Zasedání ÚV KSČ ve dnech 26.—27. 10. 1972, brožura ÚV KSČ, str. 44.

⁸⁾ V. I. Lenin, Spisy sv. 36, str. 579

nejsložitější a nejobtížnější situace, učít velitele již v době míru na taktických a velitelsko-štábních cvičeních ve svých nařízeních usměrňovat zaměření politické práce.

Zatím však se můžeme s takovou prací setkat jen velmi zřídka. Dochází tak k rozporu mezi závěry vojenské vědy o charakteru příští možné války a praxí, kdy např. k morálně politickým aspektům není přihlíženo, což by ve skutečném boji mohlo vést k neúspěchům. Požadavek jednoty odbornosti a političnosti ve stylu práce každého velitele a odborného náčelníka nejen v míru, ale i ve válce vyplývá z jednoty faktorů (politické, ekonomické, vědeckotechnické, vojenské), které ovlivňují průběh a výsledek války a z dalších podmínek a požadavků; o některých z nich jsem se již zmínil.

Problematika spojení teorie s praktickou řídicí a organizačnickou činností v armádě je otázkou velmi širokou. Je však problémem zásadním. V marxismu-leninismu jednota teorie a praxe tvoří výchozí a základní metodologický požadavek a jeden z významných rysů, kterým se marxismus-leninismus liší od jiných filosofických směrů. Na některých dílčích výchovných problémech ve výcviku, v ideologické, řídicí a organizačnické práci jsem se pokusil dokázat závažnost a vysokou aktuálnost této problematiky. Zároveň jsem chtěl zdůraznit, že jedním ze způsobů zkvalitňování a zefektivnění těchto činností, dosažení dobrých výsledků v plnění nového výcvikového roku, je jednota teorie a praxe, slov a činů v práci všech velitelů, politických pracovníků a odborných náčelníků.